

บทวิเคราะห์ผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต่อภาคเกษตรของประเทศญี่ปุ่นและการนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศไทย (ฉบับที่ 4)

1. สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศญี่ปุ่น

จากข้อมูลพบว่า ณ วันที่ 22 เมษายน 2563 เวลา 22.00 น. ญี่ปุ่นตรวจพบผู้ป่วยติดเชื้อ COVID-19 ในประเทศแล้ว จำนวน 11,830 ราย^{1/} เสียชีวิตแล้วจำนวน 296 ราย โดยตรวจพบใน 46 จังหวัดจาก 47 จังหวัดทั่วประเทศ ยกเว้นจังหวัด Iwate ทางตอนเหนือของประเทศเพียงจังหวัดเดียว จังหวัดที่มีผู้ติดเชื้อมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ จังหวัด Tokyo, Osaka, Kanagawa, Chiba และ Saitama (รวบรวมโดยหนังสือพิมพ์ Nikkei) จากสถานการณ์ดังกล่าว เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2563 รัฐบาลญี่ปุ่นได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในพื้นที่ 7 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัด Tokyo, Saitama, Chiba, Kanagawa, Osaka, Hyogo และ Fukuoka และได้ขยายพื้นที่การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วประเทศเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2563 มีผลจนถึงวันที่ 6 พฤษภาคม 2563

ภายใต้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ทางกรญี่ปุ่นมีอำนาจสามารถเรียกร้องให้ประชาชนหลีกเลี่ยงการออกจากบ้าน การระงับการใช้สถานที่ เช่น โรงเรียน สถานรับเลี้ยงเด็ก บ้านพักคนชรา ฯลฯ และการจำกัดการจัดการแสดงดนตรีและกีฬา แต่ไม่มีอำนาจบังคับในกรณีข้างต้น อย่างไรก็ตามทางการญี่ปุ่นสามารถบังคับสั่งการให้มีการจัดหาและเก็บรักษาเวชภัณฑ์ หน้ากากอนามัย ฯลฯ และการใช้ที่ดินและสิ่งก่อสร้างเพื่อเป็นสถานพยาบาลชั่วคราวได้ ทั้งนี้ เทศบาลกรุงโตเกียวได้เรียกร้องให้ร้านค้าและสถานที่บางประเภทหยุดกิจการเพื่อเป็นการป้องกันการระบาด เช่น สถานบันเทิง มหาวิทยาลัย/โรงเรียนสอนพิเศษ สถานที่ออกกำลังกายและเล่นกีฬา โรงละคร สถานที่สำหรับจัดแสดง และสถานที่เชิงพาณิชย์ โดยจะชำระเงินชดเชยให้ อย่างไรก็ตามร้านค้าที่มีความจำเป็นต่อการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านสะดวกซื้อ ฯลฯ ยังสามารถเปิดให้บริการได้ตามปกติ ด้านรัฐบาลได้ขอเรียกร้องให้ประชาชนลดการพบปะให้ได้น้อยร้อยละ 70 จากภาวะปกติ และขอให้หันมาใช้วิธีการทำงานจากที่บ้าน (WFH) ให้ได้มากที่สุด

2. ผลกระทบจากการระบาดของ COVID-19 ต่อภาคเกษตรและมาตรการแก้ไขปัญหาของญี่ปุ่น

2.1 ผลกระทบด้านอุปสงค์ (Demand-Side Effect)

2.1.1 การหยุดการเรียนการสอนของโรงเรียนส่งผลให้ความต้องการสินค้าเกษตรสำหรับประกอบอาหารกลางวันในโรงเรียนลดลง เช่น ผัก ผลไม้ และนํ้านมดิบ รัฐบาลญี่ปุ่นเรียกร้องให้โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาหยุดการเรียนการสอนตั้งแต่ช่วงต้นเดือนมีนาคม และได้ขยายเวลาต่อเนื่องไปจนถึงหลังวันหยุดยาว (6 พฤษภาคม 2563) ภายหลังจากมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ส่งผลให้เกษตรกรและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องซึ่งส่งวัตถุดิบเป็นอาหารกลางวันในโรงเรียนได้รับผลกระทบ มีการยกเลิกการสั่งซื้อผัก ผลไม้ และนมโรงเรียน โดยกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมงญี่ปุ่น (MAFF) กำหนดยอดจำหน่ายสินค้าเกษตรสำหรับอาหารกลางวันในตลาดลดลงเนื่องจากมาตรการดังกล่าว มูลค่า 40,000 ล้านบาท (หรือประมาณ 13,300 ล้านบาท) ในส่วนของนํ้านมดิบ ความต้องการนํ้านมดิบเข้าสู่การผลิตนมโรงเรียนที่ลดลงส่งผลให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจำเป็นต้องหันไปส่งนํ้านมดิบให้แก่โรงงานผลิตถัณฑ์นมแปรรูปซึ่งมีราคาซื้อต่ำกว่าทดแทน ปริมาณ 1,900 ตันต่อวัน ส่งผลให้เกษตรกรฯ มีรายได้จากการจำหน่ายลดลง นอกจากนี้มีความกังวลว่าปริมาณนมพร้อมดื่มเนยในสต็อกจะขยายตัว โดยพบว่าสต็อกปลายปีงบประมาณ 2562 (มีนาคม 2563) มีปริมาณ 75,000 ตัน เพิ่มขึ้น

^{1/} จำนวนดังกล่าวไม่นับรวมผู้ติดเชื้อที่เป็นผู้โดยสารเรือสำราญ Diamond Princess จำนวน 721 ราย เสียชีวิต 13 ราย (ณ วันที่ 22 เมษายน 2563)

ร้อยละ 15 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีงบประมาณที่ผ่านมา ด้าน MAFF คาดว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจะมี รายได้ลดลงรวม 1,000 ล้านบาท (หรือประมาณ 330 ล้านบาท)

มาตรการแก้ไขปัญหา

1) MAFF จัดทำเว็บไซต์สำหรับจำหน่ายสินค้าเกษตรออนไลน์จากเกษตรกรและผู้ประกอบการ ที่เคยส่งสินค้าเพื่อประกอบเป็นอาหารกลางวันโรงเรียน (<https://ad.umai-mon.com/kyushoku0418.html>) ภายใต้แคมเปญ “ให้การสนับสนุนผ่านการรับประทาน อาหารกลางวันโรงเรียน” ไม่คิดค่าจัดส่ง โดยมี ผู้ประกอบการเข้าร่วมทั้งสิ้น 54 ราย มีสินค้าจำหน่ายรวม 765 รายการ และจนถึงวันที่ 18 เมษายน 2563 มีการซื้อขายผ่านเว็บไซต์ดังกล่าวแล้ว 103,828 กรณี

2) กระทรวงศึกษาธิการญี่ปุ่นจะสนับสนุนค่าใช้จ่ายสำหรับจ่ายชดเชยให้แก่ผู้ประกอบการอาหาร กลางวันซึ่งรวมถึงเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากการขอความร่วมมือให้โรงเรียนหยุดการเรียนการสอน วงเงิน 18,200 ล้านบาท (หรือประมาณ 6,066 ล้านบาท)

3) MAFF จัดทำโครงการส่งเสริมการบริโภคสินค้าเกษตรในประเทศ (Kokusen Shokuzai Mori Campaign) โดยมีการเผยแพร่ข้อมูลจุดเด่นและเมนูอาหารที่ทำจากสินค้าเกษตรที่ผลิตในประเทศผ่าน ทาง Social Media และส่งเสริมให้ใช้ตราสัญลักษณ์ในการส่งเสริมการบริโภค

4) รัฐบาลญี่ปุ่นชดเชยส่วนต่างรายได้ที่ลดลงของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมภายหลังมีความจำเป็นต้อง หันไปส่งน้ำนมดิบให้แก่โรงงานผลิตภัณฑ์นมแปรรูปซึ่งมีราคาต่ำกว่าทดแทน และสนับสนุนค่าใช้จ่าย เป็นค่าขนส่งกรณีมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมเมื่อมีการเปลี่ยนสถานที่ส่งน้ำนมดิบ และค่าใช้จ่ายสำหรับการนำนมพร้อม มั่นเนยในสต็อกไปเป็นวัตถุดิบสำหรับอาหารเลี้ยงสัตว์ เนื่องจากมีการคาดการณ์ว่าความสามารถในการเก็บ สต็อกของผู้ประกอบการจะไม่เพียงพอ วงเงิน 2,300 ล้านบาท (หรือประมาณ 767 ล้านบาท)

5) MAFF เรียกร้องให้ผู้บริโภคเพิ่มการบริโภคนมและผลิตภัณฑ์จากนม เช่น โยเกิร์ต ในครัวเรือน เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นความต้องการในประเทศ นอกจากนี้ได้จัดเตรียมงบประมาณ 1,900 ล้านบาท (หรือ ประมาณ 633 ล้านบาท) สำหรับผู้ประกอบการที่ให้ความร่วมมือเพิ่มการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปจากนม เช่น ชีส เนย และนมผง

2.1.2 การระงับการจัดกิจกรรม พิธีจบการศึกษา และงานเลี้ยงสังสรรค์ ส่งผลให้ความต้องการไม้ตัดดอก ลดลง ภายหลังจากที่รัฐบาลขอความร่วมมือให้ประชาชนหลีกเลี่ยง ระวัง หรือลดขนาดการจัดกิจกรรมฯ ส่งผลให้ ความต้องการลดลง และราคาไม้ตัดดอกลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยไม้ตัดดอกมีราคาเฉลี่ยตลาดค้าส่งสำคัญ 7 แห่ง ของญี่ปุ่น ดอกละ 32 เยน ลดลงดอกละ 21 เยนเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ย 5 ปีที่ผ่านมา และลดลงต่ำสุดในรอบ 5 ปี

มาตรการแก้ไขปัญหา

1) MAFF จัดทำ “โครงการประดับดอกไม้” เพื่อกระตุ้นความต้องการภายในประเทศ โดยมีการให้ความรู้และแนะนำดอกไม้ผ่านสื่อต่างๆ รวมถึงเชิญชวนให้ผู้บริโภคทั่วไป สถานที่ราชการ บริษัทห้างร้าน มีการประดับดอกไม้และมอบดอกไม้เป็นของขวัญ

2) รัฐบาลญี่ปุ่นเห็นชอบร่างงบประมาณเพิ่มเติม เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2563 โดยจะสนับสนุน ค่าใช้จ่ายสำหรับจัดหาเมล็ดพันธุ์ วัสดุทางการเกษตร และค่าเช่าเครื่องจักรกลทางการเกษตร สำหรับการผลิต ไม้ตัดดอก ผัก และชา ในฤดูการผลิตหน้า ในอัตรา 50,000 เยนต่อพื้นที่ 10 อาร์ (หรือประมาณ 26,666 บาท ต่อไร่) เพื่อเป็นการบรรเทาผลกระทบจากรายได้ที่ลดลงในฤดูการผลิตที่ผ่านมา

2.1.3 ผู้บริโภคปรับพฤติกรรมลดการรับประทานอาหารนอกบ้าน และหันไปรับประทานอาหารในบ้าน มากขึ้นส่งผลให้ความต้องการสินค้าเกษตรที่ผลิตสำหรับส่งร้านอาหารปรับตัวลดลง รัฐบาลญี่ปุ่นเรียกร้องให้ ประชาชนหลีกเลี่ยงการออกนอกบ้านและการเดินทางไปในที่คนหมู่มากที่ไม่จำเป็น ส่งผลให้ผู้บริโภคหันไป

รับประทานอาหารในบ้านเป็นหลัก ทดแทนการออกไปรับประทานอาหารนอกบ้านตามร้านอาหาร โรงแรม ฯลฯ ส่งผลให้ความต้องการสินค้าเกษตรของห้างร้านดังกล่าวปรับตัวลดลง ซึ่งรวมถึงสินค้าแปรรูปหรือสินค้า กึ่งสำเร็จรูปที่นำเข้าจากต่างประเทศ ขณะที่ความต้องการสินค้าในซูเปอร์มาร์เก็ตและร้านสะดวกซื้อปรับตัว สูงขึ้น โดยพบว่ายอดจำหน่ายของซูเปอร์มาร์เก็ตและร้านสะดวกซื้อในเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ขยายตัวร้อยละ 4.1 และ 2.6 ตามลำดับ เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา

2.1.4 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ลดลงส่งผลให้ความต้องการสินค้าเกษตรเกรดพรีเมียมปรับลด เช่น เนื้อโควากิว และผลไม้บางชนิด การจำกัดการเดินทางเข้าประเทศของชาวต่างชาติได้ส่งผลให้ปริมาณ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติลดลง ซึ่งเดิมเป็นกำลังซื้อสำคัญของร้านอาหารประเภทเนื้ออย่างคุณภาพดีและผลไม้ เกรดพรีเมียมที่จำหน่ายตามห้างสรรพสินค้า จึงทำให้ราคาปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยราคาซากโควากิว A4 ณ วันที่ 3 เมษายน 2563 กิโลกรัมละ 1,948 เยน ลดลงร้อยละ 20 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา

มาตรการแก้ไขปัญหา

1) MAFF เชิญชวนให้มีการบริโภคเนื้อโคที่ผลิตในประเทศในครัวเรือนเนื่องในโอกาสพิเศษในช่วง เทศกาลที่ผ่านมา เพื่อเป็นการเพิ่มความต้องการในประเทศ

2) รัฐบาลญี่ปุ่นเห็นชอบร่างงบประมาณเพิ่มเติม เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2563 โดยจัดสรร งบประมาณวงเงิน 50,000 ล้านบาท (หรือประมาณ 16,666 ล้านบาท) สำหรับค่าใช้จ่ายในการเก็บสต็อกเนื้อโค ของผู้ประกอบการค้าส่งและค่าใช้จ่ายสำหรับกิจกรรมส่งเสริมการขายเนื้อโค ขณะเดียวกันจัดสรรงบประมาณ วงเงิน 35,000 ล้านบาท (หรือประมาณ 11,666 ล้านบาท) สำหรับการนำเนื้อโคญี่ปุ่นไปประกอบเป็นอาหาร กลางวัน เพื่อกระตุ้นการบริโภค

3) จัดเตรียมงบประมาณวงเงิน 45,000 ล้านบาท (หรือประมาณ 15,000 ล้านบาท) เพื่อสนับสนุน เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนตัวละ 20,000 เยน (หรือประมาณ 6,666 บาท) โดยมีเงื่อนไขต้องจัดทำแผนการผลิตและ มีการยกระดับแนวปฏิบัติในการเลี้ยง

2.1.5 การท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้รับผลกระทบเนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและชาวญี่ปุ่น ลดลง เช่น Farm Stay และการเปิดฟาร์มให้เก็บผลไม้ (Fruit Picking) โดยจากการสำรวจพบของ MAFF พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 156 แห่ง ระบุว่าได้รับผลกระทบ และยอดยกเลิกการจองในพื้นที่ Farm Stay จำนวน 136 แห่ง คิดเป็นมูลค่า 408 ล้านบาท หรือประมาณ 136 ล้านบาท

2.1.6 ปัญหาความเชื่อมั่นต่อความปลอดภัยของสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์อาหารของญี่ปุ่น หลายฝ่าย มีความกังวลว่าสถานการณ์การระบาดของ COVID-19 อาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยของสินค้า เกษตรหรือผลิตภัณฑ์อาหารของญี่ปุ่นที่จำหน่ายในประเทศและส่งจำหน่ายยังต่างประเทศ

มาตรการแก้ไขปัญหา

MAFF และกระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการญี่ปุ่น (MHLW) ยืนยันว่าปัจจุบันยังไม่ได้ รับรายงานว่ามีการติดเชื้อ COVID-19 ผ่านอาหารที่รับประทานแต่อย่างใด โดยมีการชี้แจงทำความเข้าใจให้ ผู้บริโภคในประเทศผ่านทางเว็บไซต์ และมีการออกหนังสือแจ้งเวียนสถานเอกอัครราชทูต และ JETRO เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจสำหรับตลาดต่างประเทศ

2.2 ผลกระทบด้านอุปทาน (Supply-Side Effect)

2.2.1 ขาดแคลนแรงงานชาวญี่ปุ่น เนื่องจากผู้รับจ้างด้านการเกษตรชั่วคราว (Part-Time Worker) จำเป็นต้องดูแลบุตรหลานเนื่องจากการหยุดการเรียนการสอนของโรงเรียน แรงงานชาวญี่ปุ่นในภาคเกษตรจำนวนหนึ่งเป็นแรงงานชั่วคราว หรือ Part-Time Worker ซึ่งภายหลังจากรัฐบาลญี่ปุ่นมีมาตรการเรียกรอ้งให้โรงเรียนหยุดการเรียนการสอน จึงจำเป็นต้องหยุดงานเพื่อดูแลบุตรหลานที่ไม่ได้ไปโรงเรียน ซึ่งมีผลกระทบต่อการผลิตภาคเกษตรและรายได้ของแรงงานดังกล่าว

มาตรการแก้ไขปัญหา

1) สหกรณ์การเกษตรบางแห่งเริ่มจัดหาแรงงาน (Matching) จากสาขาอื่นที่ได้รับผลกระทบว่างงานหรืองานลดลง เช่น ร้านอาหาร และการท่องเที่ยว มาทำงานในภาคเกษตรทดแทน และ MAFF สนับสนุนค่าเดินทางของแรงงานเพื่อไปปฏิบัติงานในภาคเกษตร

2) กระทรวงสาธารณสุข ญี่ปุ่น สนับสนุนค่าใช้จ่ายให้ผู้ประกอบการที่ให้พนักงานหยุดงานเนื่องจากต้องดูแลครอบครัวจากมาตรการเรียกรอ้งให้โรงเรียนหยุดการเรียนการสอน ตั้งแต่วันที่ 27 กุมภาพันธ์ – 30 มิถุนายน 2563 โดยจะชำระตามอัตราจริงของค่าจ้างต่อวัน แต่สูงสุดไม่เกินวันละ 8,330 เยน (หรือประมาณ 2,776 บาท)

2.2.2 ความเสี่ยงในการติดเชื้อ COVID-19 ของผู้ที่อยู่ในภาคเกษตร จากสถานการณ์การแพร่ระบาดที่ขยายตัวไปทั่วประเทศ (ยกเว้นจังหวัด Iwate) หลายฝ่ายเริ่มมีความกังวลกรณีเกษตรกรหรือผู้ที่อยู่ในภาคเกษตรมีความเสี่ยงในการติดเชื้อ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการฟาร์มได้

มาตรการแก้ไขปัญหา

1) MAFF จัดตั้งศูนย์บัญชาการกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมงญี่ปุ่น (MAFF) เกี่ยวกับมาตรการ COVID-19 ขึ้นในที่ทำการ MAFF กรุงโตเกียว เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2563 และจัดตั้งศูนย์บัญชาการ MAFF ณ จังหวัด Hokkaido เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2563 โดยมี Mr. Yoshitaka ITO รัฐมนตรีช่วย MAFF เป็นหัวหน้าศูนย์ฯ ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายการเกษตรฮอกไกโดเป็นรองหัวหน้าศูนย์ฯ และได้จัดส่งเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางจำนวน 5 คน ไปปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์ดังกล่าว มีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำคู่มือกรณีมีเกษตรกรติดเชื้อ COVID-19 และมาตรการ Safety Net สำหรับการดำเนินกิจการทางการเกษตร เช่น การจัดหาผู้ช่วยด้านการเกษตร

2) จัดทำเอกสารเผยแพร่ ได้แก่ (1) มาตรการรับมือ COVID-19 ระบุวิธีการปฏิบัติตัวอย่างง่ายเพื่อป้องกันการติดเชื้อและวิธีฆ่าเชื้อกรณีตรวจพบผู้ติดเชื้อในพื้นที่ และ (2) คู่มือพื้นฐาน (Basic Guideline) มาตรการดำเนินการกรณีพบผู้ติดเชื้อ COVID-19 และแผนสำรองในภาวะฉุกเฉิน (Business Continuity Planning: BCP) สำหรับผู้ประกอบการผลิตอาหาร เกษตรกร เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพประมง ฯลฯ

新型コロナウイルス対策に関する農林水産省対策本部

新型コロナウイルス感染症の予防対策

○ **食品を介して新型コロナウイルス感染症に感染したとされる事例は報告されていません。**

○ 新型コロナウイルス感染症の主要な感染経路は、飛沫感染と接触感染であると考えられています。

○ **体調管理やこまめな手洗い・手指の消毒、咳エチケットなどを実施すれば心配する必要はありません。**

○ 一般的な衛生管理が実施されていれば、感染者が発生した施設等において**操業停止や食品廃棄などの対応は必要ありません。**

● **お勧めする感染症予防対策**

- 体温を測定し、記録すること
- 発熱などの症状がある場合は、所属先に連絡して自宅待機すること
- 不特定多数が集まる場所では、できる限りマスクを着用すること
- マスクを着用しない場合は、2メートルを目安に、距離を保つこと
- 屋内で作業する場合は、必要に応じて換気を行うこと

※ マスクの入手が難しい状況ですが、政府としてその確保に全力で取り組んでいるところです。

● **感染者が発生した施設設備等の消毒方法**

- **アルコール消毒液**を湿したペーパータオル等で**拭き取り清掃**します。
頻繁に**手指が触れる場所**（机、手すり、ドアノブ、電気のスイッチ、水道の蛇口など）
- **消毒用資材** **アルコール(70%以上)・次亜塩素酸消毒液(0.05%)**※で代用可
拭き取りに使う**使い捨てペーパータオル**等

● **農業者における新型コロナウイルス感染者が発生した時の対応
及び事業継続に関する基本的なガイドライン**

- ・ 本ガイドラインは、新型コロナウイルス感染者の報告が増加していることから、農業者や雇用従業員、集出荷施設等で作業に従事している者（以下「農業関係者」という。）に新型コロナウイルス感染者が発生した時に、保健所（感染経路、以下同じ）と連携して、感染拡大防止を前提として、農業関係者の業務継続を図る際の基本的なポイントを示したものです。
- ・ 新型コロナウイルス感染症の主要な感染経路は、飛沫感染・接触感染であると考えられています。2020年2月21日現在、食品（生で喫食する野菜・果実や鮮魚を含む。）を介して新型コロナウイルス感染症に感染したとされる事例は報告されていません。製造、流通、調理、販売等の各段階で、食品取扱者の体調管理やこまめな手洗い、アルコールによる手指の消毒、咳エチケットなど、消費の食中毒予防のために行っている一般的な衛生管理が実施されていると考えられます。
- ・ なお、農業事業者向けとして、別途「農業事業者が新型コロナウイルス感染者が発生した時の対応及び事業継続に関するガイドライン」（令和2年3月13日付付元産第1933号生産局長通知）が发出されていますので、御参照ください。

1. **新型コロナウイルス感染症の予防対策の推進**

新型コロナウイルス感染症対策については、現在の流行を早期に終息させるために、クラスター（集団）が次のクラスター（集団）を生み出すことを防止することが極めて重要な時期とされており、厚生労働省、都道府県、保健所からの情報に基づいて、徹底した対策を講じます。農産物産出地域においては、以下の感染が防がれるよう農業関係者に周知をお願いします。

【参考】

- ・ 新型コロナウイルス感染症対策本部基本方針（新型コロナウイルス感染症対策本部決定）
- ・ 新型コロナウイルスの集団感染を防ぐために（厚生労働省HP）
- ・ 「施設内で感染したくないこと」へのガイドライン（厚生労働省HP）

ภาพที่ 1 มาตรการรับมือที่ง่าย (ซ้าย) และคู่มือพื้นฐาน (Basic Guideline) มาตรการดำเนินการกรณีพบผู้ติดเชื้อ และแผนสำรองในภาวะฉุกเฉิน (BCP) สำหรับเกษตรกร (ขวา)
ที่มา: เว็บไซต์กระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมงญี่ปุ่น (MAFF)

2.2.3 ขาดแคลนแรงงานด้านการเกษตรชาวต่างชาติเนื่องจากมาตรการห้ามการเดินทางเข้าประเทศ ญี่ปุ่นมีการพึ่งพาแรงงานชาวต่างชาติในสาขาเกษตรในรูปแบบผู้ฝึกงานด้านเทคนิคสาขาเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แรงงานจากประเทศจีน โดยจากข้อมูลของ MAFF พบว่าปัจจุบันมีผู้ฝึกงานด้านเทคนิคสาขาเกษตรประมาณ 32,000 คน ในจำนวนดังกล่าวเป็นผู้ฝึกงานฯ ชาวจีนที่เดินทางกลับประเทศชั่วคราวในช่วงเทศกาลตรุษจีนและ ยังไม่สามารถเดินทางกลับเข้ามาญี่ปุ่นได้จำนวน 1,900 คน นอกจากนี้ยังมีผู้ฝึกงานฯ รุ่นใหม่ซึ่งมีกำหนด เดินทางมาถึงญี่ปุ่นในช่วงฤดูใบไม้ผลิ (เดือนมีนาคม 2563) ให้ทันช่วงเพาะปลูกผักก็ยังไม่สามารถเดินทางมา ญี่ปุ่นได้เช่นกัน

มาตรการแก้ไขปัญหา

- 1) สหกรณ์การเกษตรบางแห่งเริ่มจัดหาแรงงาน (Matching) จากสาขาอื่นที่ได้รับผลกระทบว่างงานหรืองานลดลง เช่น ร้านอาหาร และการท่องเที่ยว มาทำงานในภาคเกษตรทดแทน และ MAFF สนับสนุนค่าเดินทางของแรงงานเพื่อไปปฏิบัติงานในภาคเกษตร
- 2) สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองออกมาตรการเพื่อขยายระยะเวลาการขอเปลี่ยนวีซ่าสำหรับผู้ฝึกงานฯ ที่อยู่ในญี่ปุ่น พร้อมทั้งให้ข้อมูลแนวทางในการขยายเวลาฝึกงานต่อ ณ ประเทศญี่ปุ่น ขณะเดียวกัน พรรครัฐบาลเสนอให้มีการอำนวยความสะดวกขั้นตอนสำหรับผู้ที่สามารถเดินทางเข้าประเทศได้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ผลกระทบจากการระบาดของ COVID-19 ต่อภาคเกษตรญี่ปุ่น

รายการ	ผลกระทบด้านอุปสงค์ (Demand-Side Effect)	ผลกระทบด้านอุปทาน (Supply-Side Effect)
ผลกระทบจากภายใน (Internal Effect)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การหยุดการเรียนการสอนของโรงเรียนส่งผลให้ความต้องการสินค้าเกษตรสำหรับประกอบอาหารกลางวันลดลง เช่น ผัก ผลไม้ และน้ำมันดิบ 2. การระงับการจัดกิจกรรม พิธีจบการศึกษา งานเลี้ยงสังสรรค์ ส่งผลให้ความต้องการไม้ตัดดอกลดลง 3. ผู้บริโภคปรับพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกบ้าน และหันไปรับประทานอาหารในบ้านมากขึ้นส่งผลให้ความต้องการสินค้าเกษตรที่ผลิตสำหรับส่งร้านอาหารปรับตัวลดลง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดแคลนแรงงานชาวญี่ปุ่น เนื่องจากผู้รับจ้างด้านการเกษตรชั่วคราว (Part-Time Worker) จำเป็นต้องดูแลครอบครัวเนื่องจากการหยุดการเรียนการสอนของโรงเรียน 2. ความเสี่ยงในการติดเชื้อ COVID-19 ของผู้ที่อยู่ในภาคเกษตร
ผลกระทบจากภายนอก (External Effect)	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ลดลงส่งผลให้ความต้องการสินค้าเกษตรพรีเมียมปรับลด เช่น เนื้อโควากิว ผลไม้เกรดพรีเมียม 2. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้รับผลกระทบเนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติลดลง 3. ปัญหาความเชื่อมั่นต่อความปลอดภัยของสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์อาหารของญี่ปุ่น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดแคลนแรงงานด้านการเกษตรชาวต่างชาติเนื่องจากมาตรการห้ามการเดินทางเข้าประเทศของชาวต่างชาติ 2. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้รับผลกระทบเนื่องจากทางการญี่ปุ่นเรียกร้องให้หลีกเลี่ยงการออกจากบ้านและการเดินทางไปที่มีการรวมตัวของคนหมู่มาก

ที่มา: จัดทำโดยสำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ประจำกรุงโตเกียว (สพช. โตเกียว)

3. มาตรการแก้ไขปัญหาคู่ภาคเกษตรในภาพรวม

3.1 มาตรการสำหรับเกษตรกร

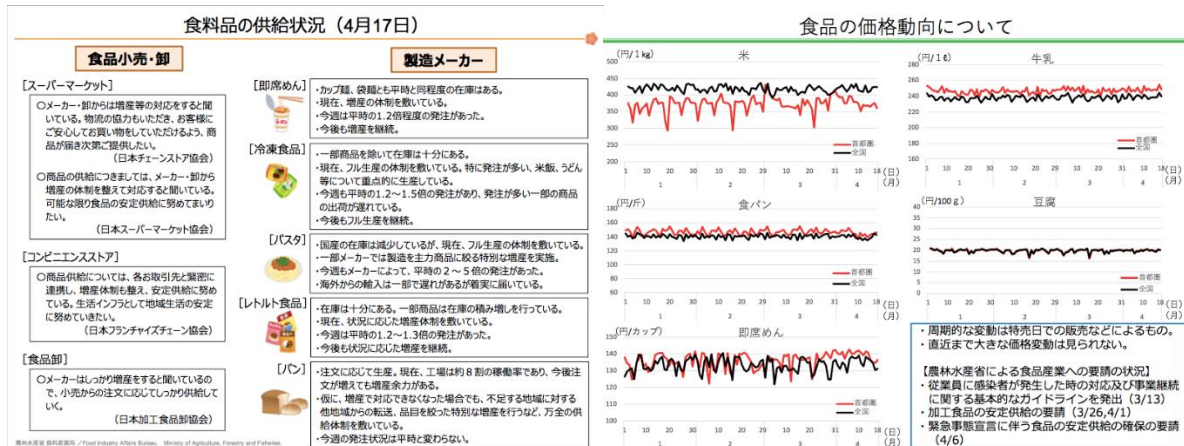
3.1.1 มาตรการช่วยเหลือด้านเงินทุนแก่เกษตรกรที่ได้รับผลกระทบ โดยยกเว้นดอกเบี้ยสินเชื่อด้านการเกษตรเป็นเวลา 5 ปี และยกเว้นการค้ำประกันเงินทุนด้านการเกษตรเป็นเวลา 5 ปี และขอความร่วมมือสถาบันการเงินอำนวยความสะดวกให้สินเชื่อและผ่อนผันระยะเวลาใช้คืน โดยเพิ่มเพดานสินเชื่อ และการให้สินเชื่อโดยไม่มีค้ำประกัน

3.1.2 มาตรการเกี่ยวกับการประกันด้านการเกษตร โดยขยายเวลาการนำส่งเบี้ยประกันของประกันภัยการเกษตรและประกันรายได้เกษตรกร

3.2 มาตรการสำหรับผู้บริโภค

MAFF ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลทางเว็บไซต์เกี่ยวกับสถานการณ์การผลิต การนำเข้าสินค้าเกษตร และความเคลื่อนไหวของราคา โดยยืนยันว่ามีการผลิตและการสำรองอาหารอย่างเพียงพอ ราคามีเสถียรภาพ ในส่วนของอาหารนำเข้าจากต่างประเทศ เช่น ธัญพืช ไม่มีปัญหาติดขัดในขั้นตอนการนำเข้า พร้อมทั้งขอความร่วมมือผู้บริโภคไม่กักตุนสินค้า

ภาพที่ 2 การเผยแพร่ข้อมูลการผลิต การสำรอง และการนำเข้าสินค้าเกษตรของกระทรวงเกษตรฯ ญี่ปุ่น
ที่มา: เว็บไซต์กระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมงญี่ปุ่น (MAFF)

4. ผลกระทบต่อการนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศไทย

สินค้าเกษตรรายการสำคัญที่นำเข้าจากประเทศไทยส่วนใหญ่ใช้วิธีการขนส่งทางเรือ ซึ่งจากการสอบถามผู้ประกอบการนำเข้า พบว่าจนถึงปัจจุบันยังไม่มีผลกระทบในวงกว้างหรืออย่างชัดเจน (ตารางที่ 2) อย่างไรก็ตาม การนำเข้าผลไม้ส่วนใหญ่ (ยกเว้นกล้วย) ใช้วิธีการขนส่งทางเครื่องบิน การปรับลดและระงับเที่ยวบินระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นส่งผลกระทบต่อ การนำเข้าผลไม้จากประเทศไทยในช่วงนี้ อย่างชัดเจน ทั้งนี้จากการตรวจสอบพบว่า โดยปกติแล้วมีเที่ยวบินระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นจำนวนประมาณ 250 เที่ยวบินต่อสัปดาห์ ลดลงเหลือเพียง 7 เที่ยวบินต่อสัปดาห์ หรือวันละ 1 เที่ยวบิน (ข้อมูล ณ 30 มีนาคม 2563) ประกอบกับตามปกติแล้ว ช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคมของทุกปี เป็นช่วงที่มีการนำเข้าผลไม้มากที่สุดของปี โดยเมื่อปี 2562 มีการนำเข้ามะม่วงและทุเรียนในช่วง 2 เดือนดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 51.55 และร้อยละ 55.61 หรือกว่าครึ่งของปริมาณนำเข้าทั้งปี ตามลำดับ

จากสถิติการผ่านด่านกักกันพืช MAFF พบว่า ในช่วงเดือนมีนาคม 2563 ปริมาณนำเข้าผลไม้ทุกรายการ ยกเว้นกล้วย ลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา ปริมาณนำเข้าลดลงอีกอย่างเห็นได้ชัดในช่วง 2 สัปดาห์แรกของเดือนเมษายน 2563 โดยมีมะม่วงลดลงร้อยละ 47.01 และทุเรียนลดลงร้อยละ 93.06 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา (ตารางที่ 3)

ผู้ประกอบการนำเข้าผลไม้หลายรายเลือกใช้การเช่าเหมาลำเที่ยวบินขนส่งสินค้า (Chartered Cargo Flight) ซึ่งทำให้ต้นทุนในการนำเข้าสูงขึ้น และอาจทำให้ผลไม้ที่นำเข้าจากไทยสูญเสียความสามารถในการแข่งขันด้านราคา ขณะที่ผู้ประกอบการนำเข้า บางรายหันไปใช้วิธีขนส่งทางเรือทดแทน เพื่อหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น แต่ยังคงมีข้อกังวลในเรื่องการควบคุมคุณภาพ ทั้งนี้จากการสอบถามผู้ประกอบการ พบว่ามีความประสงค์ให้ภาครัฐช่วยดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ตารางที่ 2 ผลกระทบต่อผู้ประกอบการนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศไทย

สินค้าที่นำเข้า	ผลกระทบ
เนื้อไก่แปรรูป (26 มี.ค. 63)	<ul style="list-style-type: none">- สินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าแช่แข็ง ขนส่งทางเรือ ปัจจุบันยังไม่พบการส่งสินค้าล่าช้า- ยอดจำหน่ายขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของผู้บริโภค โดยยอดจำหน่ายสินค้าสำหรับร้านอาหารลดลง แต่ยอดจำหน่ายสินค้าสำหรับผู้บริโภคทั่วไปเพิ่มขึ้น ในภาพรวมแล้วจึงไม่ได้รับผลกระทบเท่าใดนัก- สินค้าตัวอย่างบางส่วนใช้วิธีขนส่งทางอากาศ ซึ่งหากสายการบินไทยระงับเที่ยวบิน อาจทำให้ไม่สามารถนำเข้าสินค้าตัวอย่างได้ และอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่- สถานการณ์ปัจจุบันซึ่งไม่สามารถเดินทางไปกลับระหว่างไทยกับญี่ปุ่นได้ ทำให้ต้องระงับการพัฒนาและการเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งคาดว่าจะส่งผลกระทบต่อยอดจำหน่ายในอนาคต
ข้าว (24 มี.ค. 63)	<ul style="list-style-type: none">- ข้าวที่นำเข้าจากไทยขนส่งทางเรือทั้งหมด และ ณ ปัจจุบันยังไม่ได้รับผลกระทบจาก COVID-19- หากการลำเลียงและขนส่งในประเทศไทย ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้ระเบียบข้อบังคับ เช่น ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือที่กำหนดเพิ่มเติม อาจได้รับผลกระทบได้
ผลไม้ (1) (25 มี.ค. 63)	<ul style="list-style-type: none">- จากการระงับเที่ยวบินของสายการบิน Low Cost (LCC) ทำให้บริษัทฯ ไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่ามะม่วง ซึ่งวางแผนจำหน่ายเป็นช่วง จะมีสินค้าเข้ามาเมื่อใด เนื่องจากช่องทางการขนส่งทางอากาศลดลง ส่งผลให้ค่าขนส่งปรับตัวสูงขึ้น และไม่สามารถจัดส่งทางเรือได้เนื่องจากไม่สามารถควบคุมคุณภาพ
ผลไม้ (2) (27 มี.ค. 63)	<ul style="list-style-type: none">- ได้รับผลกระทบมาก สายการบินระงับเที่ยวบิน ค่าเฟสขึ้นราคา 4 เท่าตัว กรณีเช่าเหมาลำ Nok Scoot ค่าเฟสกีโลกรัมละ 120 บาท จากเดิมกีโลกรัมละ 40 บาท
ผลไม้ (3) (27 มี.ค. 63)	<ul style="list-style-type: none">- ไม่มีเที่ยวบิน ขาดทุนเพราะเตรียมของไว้แล้ว แต่บินไม่ได้ เที่ยวบินที่หาได้มีค่าใช้จ่ายเท่าตัว- ถ้าเช่าเหมาลำค่าใช้จ่ายสูงกว่าปกติประมาณ 3 เท่า ส่งผลให้สินค้าราคาแพงขึ้น- อยากให้ภาครัฐช่วยหาเที่ยวบิน
ผลไม้ (4) (27 มี.ค. 63)	<ul style="list-style-type: none">- มีผลกระทบอย่างรุนแรง กรณีเช่าเหมาลำมีค่าใช้จ่ายเกือบเท่าตัว ค่าใช้จ่ายชิปปิง 120 – 130 บาทต่อกิโลกรัม- อยากให้ภาครัฐช่วยเรื่องค่าขนส่ง หรือควบคุมราคาบริษัทส่งออกเพื่อที่จะผลักดันมะม่วงส่งออกจำนวนมาก ผู้ประกอบการนำเข้าช่วยระบายสินค้า

สินค้าที่นำเข้า	ผลกระทบ
ห้างสรรพสินค้า (21 เม.ย. 63)	- ในส่วนของผลไม้ เนื่องจากไม่มีเที่ยวบิน cargo ตามปกติ จึงใช้วิธีการเช่าเหมาลำมา ส่งผลให้มีต้นทุนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่อยากจะจำหน่ายให้แก่ลูกค้าซึ่งรอรับประทานผลไม้จากไทยอยู่ ประกอบกับไม่อยากจะให้ผลผลิตของเกษตรกรที่ปลูกผลไม้ส่งให้เป็นเวลานานสูญเสียเปล่า จึงตัดสินใจเลือกใช้ chartered flight

ที่มา : รวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการโดย สปช. โตเกียว

ตารางที่ 3 ปริมาณผลไม้ไทย (เฉพาะผลสด) ที่ผ่านด่านกักกันพืชญี่ปุ่น เดือนกุมภาพันธ์ 2563

รายการ	มี.ค. 2563	เทียบ มี.ค. 62		สป. 1 – 2 เม.ย. 63	เทียบ สป. 1 – 2 เม.ย. 62	
	(กก.)	(กก.)	(%)		(กก.)	(กก.)
รวม 7 รายการ	419,844	414,090	+1.39	175,213	305,945	-42.73
มะม่วง	249,971	276,806	-9.69	95,184	179,616	-47.01
กล้วย	156,549	114,148	+37.15	62,340	81,509	-23.52
ทุเรียน	8,409	13,096	-35.79	2,104	30,322	-93.06
มังคุด	977	5,598	-82.55	-	11,104	-100.00
มะพร้าว	3,938	4,442	-11.35	15,585	3,350	+365.22
สับปะรด	-	-	-	-	44	-
ส้มโอ	-	-	-	-	-	-

ที่มา : รวบรวมข้อมูลจากสถิติการผ่านด่านกักกันพืช กระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมงญี่ปุ่น (22 เม.ย. 63)

5. การดำเนินการแก้ไขปัญหาของสำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ประจำกรุงโตเกียว

5.1 สอบถามและรวบรวมข้อมูลผลกระทบและปัญหาในการนำเข้าจากผู้ประกอบการนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศไทย (เนื้อไก่แปรรูป ข้าว ผลไม้)

5.2 แจ้งข้อมูลและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการใช้เทคโนโลยีถุงยืดอายุมะม่วง (WEB) สำหรับขนส่งทางเรือเป็นอีกหนึ่งทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาการระงับและลดจำนวนเที่ยวบิน โดยมีผู้ประกอบการนำเข้ามะม่วงเลือกใช้วิธีดังกล่าวแล้ว

5.3 ร่วมกับห้างสรรพสินค้าของญี่ปุ่นในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการจำหน่ายผลไม้ที่นำเข้าจากประเทศไทยในงาน Thai Fair

5.4 ให้ข้อมูลสื่อสิ่งพิมพ์ด้านยางพาราของญี่ปุ่น เรื่องสถานการณ์การผลิตยางพาราภายใต้การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในประเทศไทย เพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องและสร้างความมั่นใจต่อนักลงทุน

5.5 จัดแปลและนำส่งหนังสือรับรองความปลอดภัยในการบริโภคของสินค้าและผลิตภัณฑ์ประมงจากประเทศไทยให้แก่กระทรวงเกษตรฯ และกระทรวงสาธารณสุข ญี่ปุ่น พร้อมทั้งเผยแพร่ในเว็บไซต์สำนักงานฯ และสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว

5.6 รวบรวมรายชื่อผู้ประกอบการที่รับสั่งผลไม้นำเข้าจากประเทศไทยทางออนไลน์ (โทรศัพท์ ไปรษณีย์ อิเล็กทรอนิกส์) เพื่อเตรียมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และเป็นการบรรเทาผลกระทบจากการเลื่อนการจัดงานเทศกาลไทย ณ กรุงโตเกียว และนครโอซากา

5.7 รวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริง สรุปลสถานการณ์ จัดทำบันทึกเสนอกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรณีผลกระทบต่อการระงับและลดจำนวนเที่ยวบินระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น พร้อมทั้งเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา

จัดทำโดย
สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ประจำกรุงโตเกียว
23 เมษายน 2563